

ZAMANIMIZDA LORENZO MİLANİ¹

Peter Mayo*

Çeviri: Naciye Aksoy**

Düzeltili: Hasan Hüseyin Aksoy***

Özet

Bu makale, Avrupa'nın en önemli eleştirel pedagoğlarından biri olan, Toskana'lı Don Lorenzo Milani'nin, doksanıncı doğum yılı anısına armağan edilmiştir. Makale, rahip ve eğitimci olarak O'nun yaşamının önemli anlarına, ayrıca İtalyan toplumunda sınıfa dayalı statükoya karşı meydan okumaya ve daha fazla sosyal adalete ulaşmaya yönelmiş pedagojik yaklaşımına vurgu yapmaktadır. O'nun pedagojisi, öğrencilerin aynı zamanda hem öğrenci hem öğretmen olduğu, kelimeleri ve dünyayı okumak ve yazmak anlamında Paulo Freire'nin eleştirel okuryazarlık ve çağdaş yazarların eleştirel medya okuryazarlığı olarak adlandırdığı öğrenmeyi andıran, öğrenme ve öğretmenin kolektif boyutları üzerinde duran bir yaklaşımdır. O'nun pedagojisi militarist olmayan bir kültür oluşturma girişiminin parçası olarak tarihi tersine okuma sürecini gerektirmektedir. Tüm bu öğeler Milani ve O'nun öğrenci-öğretmenlerini zamanımızın pedagoğları yapar.

127

Eleştirel Pedagoji

Sosyal adalet odaklı bir eğitimin gelişimi için fikirler sunan bir eğitimcinin, 2013 yılında, 90. doğum yılını kutluyoruz. O'nun çalışmalarından ve Tuscan civarlarında adı pek bilinmeyen San Donato di Calenzano ve Sant'Andrea a Barbiana'dan -(veya basitçe Barbiana)- gelen öğrencilerinden gerçek,

* Malta Üniversitesi Eğitim Çalışmaları Bölümü, Prof. Dr.

** Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Prof. Dr. / naciye@gazi.edu.tr

*** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Prof. Dr. / Hasan.H.Aksoy@education.ankara.edu.tr
Eğitim Bilim Toplum Dergisi / Cilt:13 Sayı:49 Kış: 2015 Sayfa: 127-140
Education Science Society Journal / Volume:13 Issue:49 Winter: 2015 Page: 127-140

uluslararası esin verici bir eleştirel pedagojinin birçok bileşenini keşfediyoruz. Eleştirel pedagoji öncelikle Paulo Freire'den ilham alan eğitimcilerin, öğrenenlerin ve diğer kültürel çalışmacıların hareketidir, ancak kökenleri Kuzey Amerika'da birçok düşünür ve eğitimcinin fikir ve çalışmalarına dayandırılabilir. Eleştirel Pedagoji hakkında çok şey yazılmıştır ve literatürü burada tekrarlamaya gerek yoktur.

İlgili düşünürlerin kapsamına ilişkin bazı göstergeler Eleştirel Pedagoji için Paulo ve Nita Freire Uluslararası Projesi'nin (Paulo and Nita Freire International Project for Critical Pedagogy) elektronik sitesi tarafından sağlanmaktadır². Figürlerin kapsamı, projenin adında da belirtildiği gibi, uluslararasıdır ve erişimimizi Anglo Kuzey Amerika ortamının ötesine genişlettiğimizde, kaynaklar gerçekten çok sayıda ve renkli olur. Lorenzo Milani'nin eleştirel pedagoji büyükleri anıtındaki yerini fazlasıyla hak ettiğini düşünüyorum.

Diğer İtalyan Pedagoglar

Lorenzo Milani eleştirel pedagojiye sunabileceği çok şeyi olan tek İtalyan değildir. Ben bu konuda, dünya çapında solun arasında uluslararası kült statüsü elde etmiş, – *nemo profeta in patria* – dışarıda kendi ülkesi içindekinden daha görünür olan Gramsci ve olasılıkla, bazı önemli eleştirel pedagoji savunucularının çalışmalarında sürekli bir referans kaynağı olan, çağdaş Giorgio Agamben'den başka birkaç eğitimci/aktivistten söz edeceğim. Özellikle kolektif yazmanın gelişimi açısından Milani'nin arkadaşı Mario Lodi'den bahsedeceğim. Lodi bu yaklaşımıyla Milani'yi etkilemiştir. Kolektif yazım tekniği, Mario Lodi'nin (1922 doğumlu) katkıda bulunduğu işbirlikçi eğitim hareketinin (Sessi, 2008, 153) esin kaynağı olan Frenchman Célestin Freinet (1896-1966) gibi bazı eğitimcilerin etkisini açığa çıkarmaktadır.

Ayrıca, Sicilya'da özellikle Palermo yakınındaki Partinico'da seferberlik faaliyetleri yanı sıra 'tersine grev' (reverse strike) (*sciopero alla rovescia*, [İtalyanca]) ve açlık grevleri yoluyla topluluk öğrenmesini eylem ile birleştiren Danilo Dolci'nin (1924-1997) (Castiglione, 2004) çalışmalarına vurgu yapmak istiyorum. Daha sonra da, anti-faşist bir barış eğitimcisi (özellikle faşist yönetim dönemi boyunca İtalya'da) ve meşhur Perugia-Assisi barış yürüyüşleri ve Umbria ve ötesindeki yerlerde İkinci Dünya Savaşı sonrası Sosyal Oryantasyon Merkezleri'ne (Centri di Orientazione Sociale) yol açan, çok sayıda eğitimsel ve sosyal seferberlik faaliyetleri düzenleyen aktivist, Aldo Capitini'ye (1899-1968) (Aldo Capitini'yi Tanıtmak, t.y), işaret etmek istiyorum. Bunlar, 'halk demokrasisi'(grass-roots democracy) (*omnicrazia*,

[İtalyanca]) için etkili yetişkin eğitim merkezleriydi. Capitini, Barbiana'da Lorenzo Milani ile işbirliği yapmıştır.

Uluslararası Takipçileri

Bu çalışma, Lorenzo Milani ve öğrencileri ile ilgilidir. Dünyanın çeşitli bölgelerinde uluslararası alanda, bir Kuzey Amerikalı, hatta belki de bir İngiliz'in kullanmaya devam ettiği 'eleştirel pedagoji' kavramından daha çok tercih edilen 'eleştirel eğitim' kavramının Lorenzo Milani ve Barbiana Okulu ile eşanlımlı kullanıldığı yerler vardır. Milani ve O'nun öğrencilerinin çalışmaları İspanya'da övgüyle karşılanmaktadır. Milani'nin çalışmaları ayrıca, eleştirel pedagojinin Kanada'daki merkezi, Toronto Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Fakültesi (The University of Toronto's Graduate School of Education), Ontario Eğitim Çalışmaları Enstitüsünde (Ontario Institute for Studies in Education, OISE), yer bulmuştur. Edmund O'Sullivan, 'eleştirel pedagoji' teriminin alanın önemli temsilcileri olan bazı kişileri bir araya getiren bir konferans sırasında üretildiğini belirtmektedir.³ Çalışmanın yazarı, 2005 yılında OISE Liderlik ve Farklılık Merkezi'nde (OISE's Centre for Leadership and Diversity). Milani ve eleştirel liderlik üzerine bir seminer vermiştir. Milani'nin fikirleri şimdi, öncelikle akademisyen ve öğretmen eğitimcisi John P. Portelli (eleştirel pedagojiye katkıda bulunan biri) aracılığıyla orada yaşatılmaktadır. Bununla birlikte, Toronto Enstitüsü'nde akademisyen olduğu günlerde Daniel Schugurensky tarafından yönetilen, Milani'nin çalışmaları ve Barbiana Okulu'nun ünlü *Bir Öğretmene Mektup* (*Lettera a una professoressa*, Letter to a Teacher, 1967) adlı çalışması ile ilişkili önemli bir kaynak olan bir web sitesi bulunmaktadır. Schugurensky, Milani ile ilgili en önemli çalışma olan *Mektup*'u (Lettera), Arjantin'de lisede olduğu günlerde gizli gizli okumuştur:

Arjantin'de yetmişlerin başında ortaöğretim okulunda kitabın İspanyolca versiyonunu okuduğumu hatırlıyorum. Söylemeye gerek yok, bu, okul müfredatının bir parçası değildi. Sınıf arkadaşım Carlos Vanney bir teneffüs sırasında esrarengiz bir havayla ve muzip bir gülümsemeyle onu bana ödünç verdi, benim okul anlayışımı değiştirecek, yasaklanmış ve güçlü bir doküman veriyormuş gibi. Değiştirdi de. Teşekkürler Carlos!⁴

Bu olay, kitabın İspanyolca versiyonunun bu Latin Amerika ülkesinde ve sanırım, pek çoğu zaten faşist yönetim altında olan veya sonradan faşizm altına giren diğer İspanyolca konuşulan ülkelerde, nasıl gizlice dolaştığını açığa çıkarmaktadır.

Milani'nin fikirlerinin çoğu, Floransa'nın en zengin ve prestijli ailelerinden birinin bir üyesi olmaktan bir sanat akademisinde bir ressam adayı olarak çalışmasına, süreç içerisinde ailesinin varlık ve imtiyazından vazgeçip, ateist ailesinin isteklerine aykırı olarak kutsal emirleri benimseyip Katolikliği benimsemesi yoluyla, kendi hayat çizgisinin farklı aşamalarından gelmektedir. Yoksulluk yemini etmiş ve böyle yaşamıştır. O, ailesinin onun rahipliğe katılımının kaçınılmazlığına boyun eğmelerinden sonra umdukları, bir tür kariyer rahipliğinden de kaçınmıştır (Fallaci, 1993). Milani, sade bir şehir rahipliği yerine Tanrının 'büyük tasarımının' bir parçası olarak 'dağ rahipliği' (*prete di montagna*) rolünü kabul etmiştir. Bu, O'nun radikal politikaları ve alışılmadık teolojik yorumlamalarından açıkça rahatsız olan din adamları ve yerel siyasi yöneticilerin dahil olduğu entrikalardan doğan bir durumla yüzleşmesini sağlamıştır. O kendini, ezilenlerin tarafında, bir mücadele biçimi olarak eğitimi de içerecek şekilde, mücadeleye adamıştır.

Mektup ve Diğer Kitaplar

Milani'nin çalışmaları üzerine yorum yapanlar en çok, Barbiana'da O'nun yönettiği okulu 'bırakan' (İtalyan kamu okul sisteminin 'dışına ittiği' şeklinde okunmalı) sekiz erkek öğrenci tarafından O'nun rehberliğinde yazılan *Mektup*'a önem verirler. Bunun nedeni, Batı demokrasisinde toplumsal olarak ayırıştırıcı bir eğitimin bazı temel özelliklerini yakalayan önemli bir kitap olmasındandır ve kitap ayrıca herhangi bir yurttaşın başarması beklenen türdeki sonuçlara (outcomes) yönelik gerçekten dönüştürücü ve olasılıkla devrimci bir pedagoji için kavrayış sağlar. Ben burada, herhangi bir burjuva ailenin kendi çocuğu için umduğu 'güçlü bilgi'nin (powerful knowledge) edinilmesinden bahsediyorum. Bununla birlikte, Milani'nin pedagojik yaklaşımının bunun ötesinde olduğunu savunuyorum. O'nun ve öğrencilerinin pedagojisi sosyal adalet kültürüne dayanan, önemseyen bir toplumun, yaratılmasına katkıda bulunabilecek türde bir pedagojiydi. Herkes ve her şeyi önemsemek için okulda herkes için bir taahhüt anlamına gelen 'Önemsiyorum' (I care) Barbiana Okulu'nun mottosu (izlediği temel ilke, ç.n.) olarak belirlenmiştir; 'Önemsiyorum' İtalya'da Walter Veltroni'nin Demokratik Partisi tarafından 2005'de bir seçim sloganı olarak kabul edilmiştir.

Bu bağlamda, bu pedagojik yaklaşım genellikle egemen sınıfların üyelerine sağlanan eğitim türünden çok daha fazlasını sağlar. Yaklaşım, taraftarlarının kendi bilgilerini -kitaplar ve bölümlere eleştirel olarak bağlanmaktan gelen kavrayış ve bilgiler dahil- başkalarının hizmetine sunmayı sağlamak için tasarlanmıştır. Bu bilgi türü, bugüne kadar ezilenlerin 'bağımsız yurttaşlar' olmalarını, Marx'ın terminolojisi kullanılırsa ki Milani olasılıkla uzak

durmak için dikkatli olurdu, belki aşama aşama ‘kendinde sınıf’ dan ‘kendi için sınıf’ a dönüşümlerini sağlayabilme potansiyeliyle anlaşılır.

Bu bağlamda, O’nun Hıristiyan inancına bağlılığı ve teolojik tutarlılığına rağmen (Corzo, 2011), Milani, kişinin Katolik veya başka bir dini inancı olup olmadığına bakılmaksızın, eğitime eleştirel pedagojik yaklaşım için bir anlayış arayan herkes için çok fazla yarar sağlar. Bu görüş, kesinlikle O’nun San Donato’daki günlerinde, Milani’nin kendisinin dini eğitim vermeye çok hevesli olmaması ve daha çok köylülerin ve işçi sınıfının eleştirel eğitim düzeyini yükseltmeye yardım etmekle ilgili olması gerçeğiyle desteklenmektedir. Hatta O, San Donato’da bir mezhebe bağlı olmayan okul kurmuştur (Simeone, 1996). Bu durum, yerel topluluğun O’nun çalışmalarını beğenmesi ve bölgeden ayrılmaya zorlandığında seslerini yükseltmelerine rağmen, O’nun dini ve yerel siyasi otoriteler ile başını belaya sokmuştur. Aynı zamanda O, ezilenlerin kötü durumuyla ilgilenmiştir. O’nun İncil (Gospels) okumalarına göre, Kilisenin bu insanlara elini uzatması gerekmektedir. Bu, O’nun ezilenlerden yana olan tercihini ve hizmet ettiği insanların gerçekliğinden uzaklaşmayan bir hayatı yaşamaya adanmışlığını açıklar. Milani öte dünyacılığında (other-worldliness) (Edward Said’in teriminden alıntıyla) aşırı derecede katı olmasından ve mütevazî yaşam sürmesinden dolayı suçlanmıştır (Lancisi, 2007, 58).

Öyle ki, bu O’nun eğitim ve daha kapsamlı olarak pedagojik politikalar üzerindeki çalışmalarının çok fazla ‘ezilenlerin pedagojisi’ olmasına yol açan şeydir ve bu nedenle sol-kanattan Hristiyan Paulo Freire ile benzerlik taşır. Eğer dini ilgileri, Milani’nin pedagojik yaklaşımının kalbinde yer alıyorsa, bunların hepsi egemen sınıflardan ziyade yoksullara adanan bir Kilise anlayışıyla uyumlu olması nedeniyledir. İkinci Vatikan Konseyinden çok önce Milani, Cornel West ve Paulo Freire ve diğerleri- bilhassa Gustavo Gutiérrez, Leonardo Boff, Evaristo Arns and Frei Betto tarafından ‘peygamber kilisesi’ olarak belirtilen Hristiyanlık kavramıyla aynı çizgide olan Kilise kavramını benimsemiştir. Bu ‘Konstantin Kilisesi’ veya ‘İmparatorluk Kilisesi’ ne tezatlık oluşturur. O’nun pedagoji ve toplum anlayışı, bu nedenle, eleştirel pedagoji için özgürleşme teolojisinden gelen kavrayışlar kadar esin verici olabilir. Bunlar, Henry Giroux’un (1985) içinde ‘geleneksel’ veya ‘modernleştirici’ kilisenin aksine ‘peygamber kilisesi’ fikrinin tartışıldığı Paulo Freire’nin kitaplarının birinin giriş bölümünde çok açık bir şekilde belirttiği gibi, ‘eleştirelinin dili’ ve ‘olasılığın dili’ ile doludur.

Milani'nin, Barbiana'da çocuklar ve ergenleri de kapsayan, eğitimsel çalışmalarında toplumsal farklılık ile alakalı konulara özel bir önem verilir: 'Çünkü eşit olmayanlar arasında eşitlik yaratmaya çalışmak kadar adaletsiz bir şey yoktur' (Borg ve diğerleri, 2009, 155). Frei Betto'nun (Betto, aktaran Borg ve Mayo, 2007, 39) metaforundan alıntıyla, bazen, şarabın içindeki üzüm suyundan suyu ayırmak kadar zor olan, ırk ve sosyal sınıfa vurgu yapılır. Parlamento ve okullar dahil, burjuva kurumlarının, toplumsal olarak ayrımcı doğası Barbiana Okulunun açıklamalarında oldukça açık bir şekilde görünür: 'Fakat Parlamento'ya girmek zorundayız. Beyazlar siyahların ihtiyacı olan yasaları asla geçirmezler' (Borg ve diğerleri, 2009, 107). Bu, küresel Kuzey ve Güney arasındaki ilişkilerin yorumlanması ve kültürel-teknolojik transferlere ilişkin konuların tartışılmasında da ortaya çıkar. Barbiana Okulu'nda öğrenme ve eylemin (bunların kitle iletişimi yoluyla oluşturulması yanı sıra kelimeleri ve dünyayı eleştirel ve kolektif olarak okumaya) kolektif boyutuna -Lev Vygotsky'nin (1978, 86) 'yakın gelişim alanları' olarak adlandırdığı yaşlı büyük öğrencilerin daha küçük öğrencilere öğrettiği bir durum olan akran öğretime- önem verilir:

Her kitabın sadece bir kopyası vardı. Erkek öğrenciler bunun etrafında toplanırdı. Hangisinin daha büyük olduğunu ve öğrettiğini fark etmek zordu. Bu öğretmenlerin en büyüğü onaltı yaşındaydı. En küçük olanı oniki yaşındaydı ve ben ona hayran oldum. Ben de ilk günden öğretmenlik yapmak isteyebileceğimi anladım (Borg ve diğerleri, 2009, .36).

Burada, öğretmen-öğrenenler (hem öğrenen hem öğreten öğrenciler) arasında paylaşılan ilişkinin çerçevesine adanma önemlidir. Medyada yazılmış olan şeyi kolektif ve eleştirel olarak okumaya (öğleden sonraki dersler gazetelere odaklanmıştır) ve de kolektif ve eleştirel olarak karşılık vermeye (dolayısıyla, ilgi duyarsan, 'kelimeleri ve dünyayı' okumak ve *yazmaya*) çok büyük bir önem verilmiştir: 'İçinde yaşadığım tarihi süreci de çok iyi biliyordum. Barbiana'da her gün, sesli olarak, baştan aşağıya gazete okuyorduk' (Borg ve diğerleri, 2009, 49).

Milani'nin yaklaşımı aynı zamanda öğrenmenin varoluşçu temellerinin de altını çizmiştir: ara sıra olandan içsel güdülenmeye geçme; akademik bilgiyi teknik bilgi ve öğrenmeyle birleştirme; bilgiyi derinden ve kapsamlı olarak öğrenme; onun [bilginin, ç.n.] hem toplumsal bağlamsal temellerini hem de özünde varolan özelliklerini asla gözden kaçırmama; alanda ustalık kazanılan titiz bir yaklaşım bağlamı içerisinde karşılıklı diyalojik paylaşımlara vurgu yapma; ve herkes öğrenene kadar bir sonraki aşamaya geçmeme; öğrencilerin,

öğrendikleri şeyi aynı aşamada iyice öğrenememiş olanlarla iletişim kurmanın yollarını ve araçlarını keşfetmelerinin bir sonucu olarak: ‘Sanki okul sadece onun için var gibi görünüyordu. O anlayana kadar diğerleri daha ileriye geçmiyorlardı (Borg ve diğerleri, 2009, s. 36). Ayrıca bu [Milani’nin yaklaşımı, ç.n] güvenilir araştırma ve hazırlığa vurgu yapar ve herhangi bir bırakınız yapısınlar (laissez-faire) pedagojisinden de sakınır. Bunlar Milani’nin pedagojiye yaklaşımının bazı özellikleridir.

Militaristleşme Çağında Tarihi Öğrenmek

Bu yaklaşımda, aynı zamanda, askerlik görevine karşı ‘vicdani red’ bağlamında gelişen, güçlü ve savaş karşıtı bir pedagojiye çok uygun (çağdaş, zeki) öğeler de vardır. Bu, Milani’nin savaş karşıtı boyutunu ve öğrencilerin çalışmalarını hiç olmadığı kadar büyüyen militaristleşmenin kültürü ve ‘hapishane devlet’ üzerine yazılan bazı çağdaş yazılar ile ilişkilendiren kapsamlı ve çok titiz araştırılmış bir okumayı ve tarihin yorumlanmasını -genelde yapılanın aksine- içerir . Bu, özellikle Giroux (2010) ve başka yazarlar tarafından, bir kez daha açıklanan konular arasında belirgin olarak ortaya konur. – Ebu Gureyb (Abu Ghraib), ve Guantanamo’nun izleri, Mısır ve dünyanın diğer bölgelerindeki işkenceler (geliştirilmiş işkence teknikleri). Don Milani yakın zamanlı emperyalist savaşlar, özellikle Irak’daki utanç verici savaşlar, hakkında bize ne söylerdi sorusuna, *Mektubu* yazan öğrencilerden biri olan, Edoardo Martinelli, şöyle yanıt verdi:

O, sınır, genişleme, hayatta kalma vb. kelimeleri kullanarak, sadece bugünün dünyasını okumamızın anahtarını sağlayacak olan kelimeleri kullanma şeklini değiştirdi. Gerçekte:

Eğer büyük göçler bizim kültürel olarak genişlememize öncülük ederse, hava kirliliği ve dünyanın fakirleşmesi bizi hayatta kalmak için tüketimi ve üretimi sınırlandırmaya zorlar.

Savaş, tutarsızlık ve kanunsuzluğa yol açmıştır. Çok az kişi, sözde demokrat sima (Bush) ve terörist simanın (Bin Laden) içinde bulunduğu komploları, güdüleri ve petrol kodamanlarının ağlarını anlamak için çaba harcıyor. Burası, eğitimci Lorenzo’nun vurgu yaptığı yerdir. O, bu işi önceki yüzyılın üzücü berbat tarihi deneyimlerini hatırlatarak, durumları açıklığa kavuşturarak ve bunları yalın temellerine indirgeyerek ele alırdı. O, 24 saat içinde 20,000 civarında insanın gazla öldürüldüğü ve yakıldığı Polonya, Treblinka’daki, ölüm kampı komutanı Stangl’in bir görüşmeciyeye verdiği cevabı bize hatırlatırdı. ‘Bizim Yahudilerin parasına ihtiyacımız vardı... toplam olarak ne kadar bir miktardan konuştuğumuz hakkında bir fikriniz var mı? Çelik İsveç’ten bu yolla satın alındı.’

Bu görüşmenin yeniden okunması insanı dehşete düşürür ki Afganistan ve Irak'da her şey, kadın ve çocuklar dahil, 'istihbarat' (intelligence) aracılığıyla bombalanırken- zengin batının duyarsızlığıyla belirlenen bir durumdur- bombardıman zamanlarında barlarda benzer bir konuşmaya kulak misafiri olduğunda da bu hissedilir. Her şey yasaldı ve bizim etrafta amaçsızca yaptığımız tatil harcamalarının maliyetini düşürmeyi sağladığı için hala devam ediyor. Size hatırlatmak zorundayım ki tüm bunlar tutku ve idealler değil kar elde etmek demektir- açık olalım (Martinelli, aktaran Borg & Mayo, 2007, 120-121).

Yargıçlara ve Askeri Papazlara Mektuplar (Burtchaell, 1988), emperyalizmin maskesini düşürmekle birlikte, bize Peter McLaren'in (2005) 'imparatorluğa karşı bir pedagoji' olarak adlandırdığı şeyin örneklerini sunar. Burada 'İmparatorluk'a daha çağdaş bir anlam verilmektedir ki bunun Antonio Negri-kendi ülkesinin dışında iyi tanınan diğer önemli İtalyan- ve onun Amerikalı meslektaşı Michael Hardt'in (Hardt & Negri, 2000) çalışmalarıyla bağlantısı kurulabilir.

Milani ve öğrencileri vasıtasıyla tarihi tersine yeniden okumak kumarhane kapitalizmi çağı ile ilgili pedagoji politikası geliştirmemizi sağlar. Milani'nin kendi zamanında gelişen ekonomideki aşırı-tüketim pratiklerini ifşa etmesi aşama aşama bugünün "ekonomik kriz yoluyla yönetimine" (debtocracy) ve Wall Street'in yol açtığı yıkımlarla alakalı bir tür ikaz olarak okunabilir. Milani'nin eleştirel yurttaşlık yaklaşımında bir sadelik bulunmaktadır ki, bu insanın öğrenme ve gelişimi sürecinde oyunun rolüne ilişkin çağdaş teorilerde alışık olunanlar ile kesinlikle bağdaşmaz. Bu sadelik, diğer eğitimci rahipler, örneğin Don Bosco, veya, örneğin, 'oyun doğanın öğrenme yoludur'a inanan eğitimcilerinkiyle bir tezatlık oluşturur. Bu sadeliğin bir kısmı, 'eğlenme ve dinlenme' alanının, savaş sonrası İtalyan ekonomik mucizesinden doğan tüketicilik ile karakterize edilen zamanın yavaş yavaş artan metalaşma hedeflerinden biri olması gerçeğinden doğmaktadır (Pucci, 2007, 4). O, yaygın olarak tüketim ve zevk peşinde olmanın, sarmal bir etkiye sahip olabileceği için, insanlığın kendi yıkımına yol açacağından korkuyordu. Bu konu tanınmış İtalyan halk entelektüeli Pier Paolo Pasolini'yi de büyük ölçüde meşgul etmiştir. Edoardo Martinelli'nin (2007) ifade ettiği gibi, Milani öğrencilerini aşırılık ve israftan kaçınmaları için eğitmiştir.

Eğitim gibi alanlara bile hükmeden 'tüketim kültürü' ideolojisinin yaygın çağdaş etkileri ele alındığında, O [Milani] bu konuda kesinlikle ileri görüşlüdür. Martinelli (2007, 85) Lorenzo'nun ölüm döşeginde (44 yaşında Hodgkin hastalığından öldü) bazı çocukların fotoğraflarına bakarken, hayatını

adadığı öğrencileri üzerinde, sert pedagojik rejim uyguladığından pişmanlık duyduğunu belirtmektedir. O, abarttığını ve bu nedenle yanılmış olduğunu hissederek gözyaşları içinde onların affını diledi. Bundan sonra bir öğüt, hemen bir düzeltme geldi: öğrenciler, tüketim ve modanın bitmez-tükenmez ihtiyaçlar yaratacağını ve onların, insanlığın her ideali veya dini duygularını tahrip edeceğini kendi kendilerine, keşfedeceklerdir.

Öngören/Tamamlayan Eleştirel Eğitim Sosyolojisi

Milani'nin ve Freire'nin çalışmaları arasında benzerlikler bulunmaktadır. Onlar hem eklektiktir hem de İncil'den esinlenmiştir. Anglo-Kuzey Amerikalı pek çok diğer eleştirel pedagoğdan farklı olarak, Freire gibi, Milani'nin pedagojisi de açıkça Hıristiyan-esinlidir, tıpkı Sokrates'in fikirlerinin Tanrının buyruklarındaki inanç ile esinlenmesi veya vicdan ve yaşamın maddi ve gereğinden fazla maddesel kazançlarını reddetmeye adanmışlık gibi (Centro Formazione e Ricerca Don Lorenzo Milani e Scuola di Barbiana, 2008, 36). Sıkıntılına rağmen, Katolik Kilisesi ve başpiskoposuna bağlılığa inanmış olsa bile (Gesualdi, 2011) vicdan yoluyla açığa çıkan Tanrının sesi (Hristiyanlığa ait yorumda), Milani'yi, ileriye yönlendirmiş olan şeydir (bakınız Corzo, 2011).

Milani ve Freire arasındaki farklılık onların Marksist fikirlere karşı tutumlarında ve benimsemelerinde yatar. Yine de, Milani'nin - genç bir Prato'lu komünist Pipetta'ya bir mektubunda- yoksullar adına zenginlere karşı savaşta komünistlere katılacağını, fakat bu mücadele amacına ulaştığı an ayrılacağını, söylediği kayıtlıdır (Guzzo, 1998, 123). Bu olasılık ele alındığında, bu devam eden bir mücadeledir, amaca asla ulaşamadığı için, böyle bir katılım büyük ihtimalle asla olmayacaktı anlamına gelen bir tartışmaya girmek çekici gelebilir- fakat bu belki benim açımdan sinizme yaklaşımdır. Ne yazık ki sinizmin hüküm sürdüğü bir dünyada yaşıyoruz. Bu nedenle bizim, hem Milani hem de Freire'nin sahip olduğu ve taşıdığı, gömülü iyimserlik duygusu ve öğrenilmiş umut (educated hope) (Giroux, 2001) ile dolu olmaya ihtiyacımız var.

Marksist Antonio Gramsci'nin Barbiana üzerinde bazı etkilerde bulunduğu görülmektedir. Onun metinleri- özellikle, onun hapisneden notları ve mektupları- okulda okunmak için bulundurulmuştur, tıpkı Gandhi'nin biyografisi, İncil, *Sokrates'in Savunması* (Apologia, elbette Platon aracılığıyla), Hiroşima pilotunun mektubu, Thornton Wilder ve diğer pek çokları tarafından yazılanlar gibi. Yine de kitabın Marksist bir sınıf analizi için göreve çağırın bir duruma yol açması gerçeğine rağmen, genel olarak

örneğin, Marksizm ve Marx'ın kendisinin, *Mektup*'taki (*Lettera*) yokluğu göze çarpmaktadır. Kapitalist politikalarla eleştirel olarak uğraşan kitaplarda bulabileceğimiz türde referanslardan bağımsız, gerçekte, bir kitap yazılırken yazarların zihinlerinin gerisinde bu literatürden gelen kavrayışların olmadığını kim söyleyebilir? Bu tür politikalar, *Mektup*'ta (*Lettera*) kamu okullarına yönelik eleştirilerinde ve diğer ünlü mektuplarda militaristleştirme kültürünü kınamaları sırasında yoğunlukla öğrencilerin saldırılarının hedefindedir. Burada, Milani'nin tüketici-kültür ideolojisine yönelik bitmez tükenmez eleştirisi de dahil edilebilir. Bize sunulan, kapitalizmin ve onun gerçek bir demokrasiyi gölgelemesine yönelik eleştirinin çarpıcı bir setidir.

İnciller (Gospels) – veya, daha doğrusu, onları ezilenlerin 'sosyal olarak en düşük konumda olanların', bakış açısından okumak, - temel esin kaynaklarıydı. Ancak, tekrar belirtmeliyim ki, O'nun yönetimindeki San Donato'daki sınıflar dini sembollerden arındırılmıştı ki, bu onları dini olmayan ve dolayısıyla laik hale getirmişti. Milani'nin çalışmalarında Marksizmin etkileri görünür olmamasına rağmen, *Mektup (Lettera)* ve *Kırsal Deneyimler*'deki (*Esperenze Pastorali-pastoral experinces*)(1957) yazıları sosyal ve kültürel yeniden üretim sürecinde burjuva formal eğitiminin rolü ile ilgilenen Fransız ve Amerikan felsefeciler ve sosyologlar –bazıları Marksist veya neo-Marksist- tarafından yapılan tartışmaları öngörür veya tamamlar. Akla gelenler şunlardır: Louis Althusser, Nicos Poulantzas, Raymond Boudon, Christian Baudelot ve Roger Establet, Samuel Bowles ve Herbert Gintis, Jean Anyon, Pierre Bourdieu ve Jean-Claude Passeron. Okul ve burjuva 'kültürel sermaye'siyle ilişkili olarak Milani'nin yazılarıyla, veya onun yönetiminde Barbiana öğrencileri tarafından yazılanlarla, Fransız antropolog ve sosyolog Pierre Bourdieu'nun (Marksist değil) yazıları arasındaki benzerlikler esrarengizdir. Milani, Fransız yazınının istekli bir okuyucusu, kendi zamanında Fransa'dan doğan burjuva kültürü ve gücünün bu tür bir eleştirisinin etkisinde kalmış gibi görünüyor ve bu kesinlikle Bourdieu'yu etkilemiştir; bu Fransızın çalışmaları da eleştirel literatürün önemli bir parçasını oluşturur.

Ölçen Okullara Bir Panzehir

Milani'nin ve öğrencilerinin eserlerinden oluşan külliyat içinde, egemen bir eğitime karşı alternatif sunan bir eğitim sürecinin temelleri için çokça malzeme vardır. Bu, [egemen eğitim], günümüzde bizi çevreleyen türden bir eğitimidir. Bu [eğitim], sosyal ayıklanma (social selection) sürecini oluşturan, aslında çoğunluğun zararına zaten maddi olarak ödüllendirme gücünü elinde tutmalarının bir sonucu olarak, ancak güya öğrenciler arasındaki yetenekler temelinde ortaya çıkan ayrışmaya ve aşırı rekabetçi bireyciliğe dayanır.

Spekülatif finans kapitalizmi çağında, % 99 hareketinin gösterdiği gibi, azınlık-çoğunluk bölünmesi oldukça genişlemektedir. Milani'nin kavrayışları, test sınavları, standardlaştırma, okul sıralamaları (league tables), kuponlar (vouchers), Lyotard'ın kullandığı anlamda 'performans' (her şey kolaylıkla sayısal olarak ölçülebilen sonuçlara dönüşür), yanlış bir 'tercih' (choice) fikri ve adaletsiz yerleştirme politikaları tarafından karakterize edilen egemen çağdaş sisteme bir panzehir sunar.

Mektup (Lettera) 1967'de yayınlandığında, '68 hareketi' olarak bilinen harekete katılanlar için bir kalk borusu olarak hizmet etmiştir. Pier Paolo Pasolini ve Mario Capanna gibi bu dönemle bağlantılı aydınlar *Mektup* hakkında övücü sözler söylemişlerdir. İtalya'da önemli bir eğitimci olan, kitapları Daniele Luchetti'nin *Okul (La Scuola - The School, 1995)* gibi bazı filmlere ilham veren Domenico Starnone (2007, – en çok satan *Ex cattedra* (Okuldan- From the Chair, 1988) ve Hevesli bir Eğitimcinin Kötü Eğitim Üzerine Notları (*Notes on the Poor Education of a Willing Educator, 1995*) kitaplarının yazarı-1992'de *Il Manifesto* (İtalyan solunu destekleyen, komünist çizgide bağımsız bir gazete, ç.n.) için yazdığı bir bölümün başlığında, 68 hareketi Barbiana'da 'başladı' diyecek kadar ileri gitmiştir!

Mektup (Lettera) daha sonra 1970'de ABD'de basılmıştır ve aynı yıl Ezilenlerin Pedagojisi (*Pedagogy of the Oppressed*) ve Illich'in Okulsuz Toplum'unun (*Deschooling Society*) İngilizce versiyonu da basılmıştır. Onun [Mektup] bölümleri temel radikal kitaplarda yer almış olmasına rağmen, 1980'lerin ilk yıllarında radikal yetişkin eğitimi üzerine anahtar bir kitap olsa bile, diğer iki kitaptan, özellikle Freire'ninkinden, daha az bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu arada, Milani'nin etkisi İtalya'da zorunlu askerlikle ilişkili olarak vicdani reddi seçenler arasında büyük olmuştur. Bu duruşun İtalyan gençlerinin yaşamları üzerinde uzun dönemli çarpıcı bir etkisi olmuştur. İtalya'da erkekler için zorunlu askere alma kaldırılırken, hem genç erkek hem de genç kadınların hala dünyanın herhangi bir yerinde, İtalyan devleti tarafından finanse edilen, toplum çalışmalarına (vicdani red temelinde zorunlu askerliğe karşı bir seçenek olarak) katılması seçeneğine izin verilmektedir. Ağustos 2011'de Rio de Janeiro çevresinde bir gecekondu mahallesinde çocukların eğitimiyle alakalı bir projede halk eğitimcilerin katıldığı bir oturumda misafir kaynak kişiydim. Bu halk eğitimcilerinden birçoğu İtalyan devleti tarafından sunulan bu fırsattan yararlanan genç İtalyanlardı.

Bir Öfke Döneminde Milani'ye İlgili Yeniden Canlandırmak

Milani'nin doğumunun doksanıncı yıl dönümünü anan olayların ve makalelerin, Mektup'un (*Lettara*) bugüne kadarki en önemli İngilizce çevirisi ve yorumunun basılmasının (Borg, ve diğerleri, 2009) hemen ardından, Milani'nin çalışmalarına olan ilgiyi yeniden canlandırmaya yardımcı olup olmayacağı merak edilebilir. Bunun için vakit gelmiştir. Ana kaynaklar, sıradan insanlara gerçekten hak ettiklerinden çok azını veren (short-changed) kapitalist bir sisteme karşı bir seferberlik desteği sağlayan dünya çapındaki hareketler için, tıpkı 1968 yılında olduğu gibi, 'manifestolar' olarak, hizmet edebilirler. Bu çalışmalar zamanımızı karakterize eden küresel politikalara karşı öfkenin ve gerçek halkçı demokratik yenilenme için arayışın esin kaynağı olarak çarpıcıdır. Tabii ki, birinin bu kitapları manifestolar gibi havada sallaması hevesliliğinin, Barbiana deneyimi Barbiana'da başlamış ve Barbiana'da sona ermiştir şeklindeki makul değerlendirmelerle yumuşatılması gerekir. Bu kitaplar tarihsel ve coğrafi bağlamlar arasında transfer edilebilecek şablonlar sağlamaz. Bu konuda Milani, deneyimler aynen nakledilemez ancak yeniden keşfedilebilir diyen Freire'yi, önceden görmektedir. Bununla birlikte, Milani'nin fikirlerinin, Martinelli tarafından daha önce ortaya konduğu gibi, günümüz mücadeleleriyle ilişkili olabileceğine bizi inandıran dünya çapında İşgal et (Occupy) hareketlerine katılanlar arasında 'yeniden keşfedildiğini' yeterince görüyoruz. Onlar, hala bu hareketler ve toplumsal değişme için mücadele edenlerin resmedeceklerine dayanarak umudun diğer kaynaklarını oluşturabilirler.

DİPNOTLAR

- 1 Yazarın İngilizce basılan makalesinin, yazar ve derginin yayın editöründen izin alınarak yapılan çevirisidir. Kaynakça bilgileri, Peter Mayo (2013) Lorenzo Milani in Our Times, *Policy Futures in Education*, 11(5), 515-522. <http://dx.doi.org/10.2304/pfie.2013.11.5.515>
- 2 Bkz. <http://www.freireproject.org/content/freire-international-project-critical-pedagogy>
- 3 Kişisel iletişim.
- 4 Bkz. Schugurensky'nin websitesi, 'History of Education: selected moments of the 20th century' başlığı. http://fcis.oise.utoronto.ca/~daniel_schugurensky/assignment1/1967_barbiana.html

KAYNAKÇA

- Borg, C. & Mayo, P. (2007). *Public Intellectuals, Radical Democracy and Social Movements: A book of interviews*. New York: Peter Lang.
- Burtchaell, J.T. (Ed.) (1988). *A Just War No Longer Exists: the teaching and trial of Don Lorenzo Milani*. Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press.
- Castiglione, A. (Ed.) (2004). *Danilo Dolci: memory and utopia*. Partinico: Centro per lo Sviluppo Creativo 'Danilo Dolci'.
- Centro Formazione e Ricerca Don Lorenzo Milani e Scuola di Barbiana (2008). *Socrate e Don Lorenzo* [Socrates and Don Lorenzo]. Vicchio, Florence: Centro Formazione e Ricerca Don Lorenzo Milani e Scuola di Barbiana.
- Corzo, J.L. (2011). *Alla scuola della parola: analisi teologico-spirituale degli scritti di Don Lorenzo Milani* [For the school of the word: a theological-spiritual analysis of Lorenzo Milani's writings], in R. Sani & D. Simeone (Eds) *Don Lorenzo Milani e la scuola della parola: analisi storica e prospettive pedagogiche* [Don Lorenzo Milani and the school of the word: historical analysis and pedagogical perspectives]. Macerata: Edizioni Università di Macerata.
- Fallaci, N. (1993). *Vita del prete Lorenzo Milani: dalla parte dell'ultimo* [Life of the priest Lorenzo Milani: on the side of those who are last]. Milan: Biblioteca Universale Rizzoli.
- Gesualdi, M. (Ed.) (2011). *L'obbedienza nella chiesa* [Obedience in the Church]. Florence: Liberia Editrice Fiorentina.
- Giroux, H. (1985). *Introduction*, in P. Freire, *The Politics of Education*. South Hadley, MA: Bergin & Garvey.
- Giroux, H. (2001). *Public Spaces/Private Lives: beyond the culture of cynicism*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Giroux, H. (2010). *Hearts of Darkness: torturing children in the War on Terrorism*. Boulder, CO: Paradigm.

Guzzo, G. (1998). *Don Lorenzo Milani: un rivoluzionario, un santo, un profeta, un uomo* [Don Lorenzo Milani: a revolutionary, a saint, a prophet, a man]. Soveria Mannelli: Rubbettino Editore.

Introducing Aldo Capitini (t.y.). DVD. Perugia: Associazione Nazionale 'Amici di Aldo Capitini'.

Lancisi, M. (2007). *Don Milani: la vita* [Don Milani: the life]. Milan: Piemme.

Martinelli, E. (2007). *Don Lorenzo Milani: dall' motivo occasionale al motive profondo* [Don Lorenzo Milani: from the occasional motive to the profound motive]. Florence: Società Editrice Fiorentina.

McLaren, P. (2005). *Capitalists and Conquerors: a critical pedagogy against empire*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

Sessi, F. (2008). *Il segreto di Barbiana: la storia di Don Lorenzo Milani, sacerdote e maestro* [The secret of Barbiana: the story of Don Lorenzo Milani, priest and teacher]. Venice: Marsilio.

Simeone, D. (1996). *Verso la scuola di Barbiana: l'esperienza pastorale educativa di Don Lorenzo Milani a S. Donato di Calenzano* [Towards the school of Barbiana: the pastoral experience of Don Lorenzo Milani at San Donato di Calenzano]. San Pietro in Cariano: Il Segno dei Gabrielli Editori.

Starnone, D. (2007). A Barbiana scoppio' il '68 [The '68 movement started at Barbiana], in M. Gesualdi (Ed.). *Scuola di Barbiana: Lettera a una professoressa: quarnt' anni dopo* [School of Barbiana: Letter to a Teacher: 40 years later]. Florence: Libreria Editrice Fiorentina.

PETER MAYO Malta Üniversitesinde profesör olarak çalışmaktadır. Yakın zamanlı kitapları şunlardır: *Lorenzo Milani, Barbiana Okulu ve Sosyal Adalet için Mücadele* (Lorenzo Milani, the School of Barbiana and Struggle for Social Justice) (F. Batini & A. Surian; Peter Lang ile birlikte, 2013), *Eleştirel Odaklı bir Pedagoji için Freire'den Yankılar* (Echoes from Freire for Critically Engaged Pedagogy) (Bloomsbury, 2013), *Öfkenin Politikası* (Politics of Indignation) (Zero Books, 2012), *Yetişkinlerle Öğrenmek. Eleştirel pedagojiye Giriş* (Learning with Adults. A Critical Pedagogical Introduction) (L. English ile birlikte; Sense, 2012).